

Honoris Causa

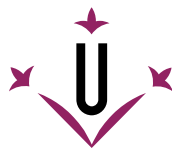
Juan Manuel Santos Calderón

HONORIS CAUSA

INVESTIDURA COM A DOCTOR

HONORIS CAUSA DEL SENYOR

JUAN MANUEL SANTOS CALDERÓN

Universitat de Lleida

Recull de les intervencions i lliçons pronunciades en l'acte d'investidura com a doctor *Honoris Causa*, per les universitats que formen el consorci Campus Iberus, del senyor Juan Manuel Santos Calderón, que es va fer a l'Auditori del Centre de Cultures del campus de Cappont, el dia 19 de febrer de 2025.

© Edicions de la Universitat de Lleida, 2025

Disseny i maquetació: Edicions i Publicacions de la UdL

Fotografia de portada: Audiovisuals de la UdL

Per a més informació, visiteu la web de la Universitat de Lleida

ÍNDIX

Salutació	
Mgfc. Sr. Jaume Puy Llorens	7
<i>Laudatio</i>	
Dra. M. Ángela Atienza López	8
Acte de doctorat <i>Honoris Causa</i>	
Sr. Juan Manuel Santos Calderón	15
Discurs de cloenda	
Mgfc. Sr. Jaume Puy Llorens	23

SALUTACIÓ

MGFC. SR. JAUME PUY LLORENS

Bon dia, buenos días, egun on

Magnífic rector de la Universitat de Saragossa

Magnífic rector de la Universitat Pública de Navarra

Magnífica rectora de la Universitat de la Rioja

Rector de la Universitat de Tolima

Secretària general de la Universitat de Lleida

Secretaris generals de les universitats de Saragossa, Pública de Navarra i la Rioja, presidents dels consells socials de la Universitat de Lleida, Universitat de Saragossa i de la Rioja

Alcalde de Lleida

Consellera d'Universitats i Recerca del govern de la Generalitat de Catalunya, conseller d'Universitat del Govern de Navarra

Secretari d'estat del Ministeri de Ciència, Innovació i Universitats del Govern d'Espanya

Representants dels governs d'Aragó, Navarra i Rioja

Subdelegat del Govern

Rectors Roberto Fernández i Joan Viñas

Autoritats de Campus Iberus

Digníssimes autoritats

Membres de les comunitats universitàries de les universitats de Lleida, Saragossa, Pública de Navarra i la Rioja

Senyores i senyors

Benvinguts, benvingudes, bienvenidos, bienvenidas, ogni etorri, a l'acte d'investidura del senyor Juan Manuel Santos com a doctor *Honoris Causa* per les universitats que formen el consorci de Campus Iberus: Universitat de Saragossa, Universitat de la Rioja, Universitat Pública de Navarra i Universitat de Lleida.

LAUDATIO

DRA. M. ÁNGELA ATIENZA LÓPEZ

Anem aprenent que la vida en pau val la pena i que no hi ha millor justícia que aquella que serveix la pau [...] estem aprenent a perdonar, a conviure, a respectar les diferències, a debatre sense violència, a recordar sense condemnar; en altres paraules, aprenem a ser humans, veritablement humans.

Són paraules de Juan Manuel Santos en un acte similar a aquest a la Sorbona no fa gaires anys, el 2017.

En aquestes paraules es condensa bona part del sentit d'aquest acte institucional que reuneix les quatre universitats que formem el Campus Iberus. Juan Manuel Santos ha rebut nombrosos reconeixements; el més rellevant, sens dubte, el Premi Nobel de la pau, i també ha obtingut diversos doctorats *Honoris Causa*, però avui rep quatre doctorats alhora i això és una cosa totalment excepcional. I així volem començar, assenyalant que es tracta d'una distinció excepcional, a l'altura d'un home excepcional.

Així com avui lliurem un doctorat *Honoris Causa* col·lectiu, també aquesta *laudatio* que els exposaré és una *laudatio* d'elaboració i de construcció col·lectiva, i les meues paraules representen també les meues col·legues padrines, la Dra. Inés Olaizola, de la Universitat Pública de Navarra, i la Dra. M. Ángeles Rueda, de la Universitat de Saragossa, i el meu col·lega padri de la Universitat de Lleida, el Dr. Antonio Blanc. Amb ells comparteixo aquest honor, que agraïm als nostres rectors, de presentar una personalitat intensament compromesa amb els grans desafiaments del món i reconeguda internacionalment per això, una persona sàvia.

La tradició diu que la *laudatio* ha de defensar els mèrits del doctorand. La seua trajectòria biogràfica i política està plena de fets, accions i iniciatives d'indubtable ressonància i reconeixement. Però els avanços que hem volgut recórrer també els seus escrits i les seues paraules i, sobretot, reconèixer els valors dels seus ensenyaments.

Tots vostès coneixen els trets fonamentals de la trajectòria de Juan Manuel Santos.

Juan Manuel Santos va ser president de Colòmbia entre el 2010 i el 2018. Els seus esforços per subscriure un acord de pau amb les FARC i posar fi al llarguíssim conflicte que llastava la història del país i la vida de la seua gent, li van valer la concessió del Premi Nobel de la pau el 2016. No és exagerat dir que, en aquells anys de presidència, en la vida dels colombians i colombianes es produiria un canvi excepcional. La signatura de la pau constituïa una gran fita històrica, però també cal recordar que en aquells anys s'hi afegien altres èxits: els indicadors socials i econòmics de prosperitat i de desenvolupament de Colòmbia van millorar molt significativament. Darrere de tot això hi havia l'esforç de Juan Manuel Santos i del seu equip, com a ell sempre li agrada recordar, posant èmfasi en el treball col·laboratiu, col·lectiu. I estaven també darrere dels valors i els principis que han guiat sempre els seus passos, sobre els quals tornarem després, i que són també els que han inspirat altres iniciatives rellevants que superen les fronteres de Colòmbia. Per descomptat, els acords de pau hi han reeixit, amb la seua indubtable repercussió per a la comunitat internacional, i han mostrat els camins de la resolució de conflictes en el món actual. I han merescut estudi acadèmic, com a tema de tesis doctorals en diverses universitats, una de les quals va ser defensada aquí a la Universitat de Lleida, dirigida pel padri Dr. Blanc Altemir.

Juan Manuel Santos va ser un dels fundadors el 2011-2012 de l'Aliança del Pacífic, un projecte de col·laboració econòmica i desenvolupament entre Perú, Colòmbia, Mèxic i Xile. I els seus afanys també han superat aquest marc americà i han assumit reptes que són mundials, d'escala mundial. Aquí hi ha el paper principal i determinant que va tenir en l'impuls dels objectius de desenvolupament sostenible (ODS) de les Nacions Unides, que, com saben, es van convertir el 2015 en l'agenda del món.

Però, a més de les fites de la seua activitat política, volem destacar que Juan Manuel Santos té una sòlida i brillant formació acadèmica, un currículum que qualsevol universitat es disputaria per incorporar-lo al seu claustre docent. Té un títol en Economia i Administració d'Empreses per la Universitat de Kansas i estudis de postgrau a la London School of Economics i a l'Escola de Govern de la Universitat Harvard. Va ser becari Fulbright a l'Escola Fletcher de Lleis i Diplomàcia i també becari Nieman a la Universitat

Harvard. Ha estat professor visitant a Oxford, a Harvard, a Columbia... I ha rebut, com hem apuntat abans, títols *Honoris Causa* en diferents universitats, entre les quals hi ha la Sorbona i la London School of Economics.

No volem deixar de ressaltar també la seua important projecció intel·lectual, que s'ha plasmat en l'autoria d'un bon nombre de llibres que contenen el seu pensament polític. Polític en el sentit més noble del terme, el que al·ludeix a la *polis*, a la comunitat política, la qual cosa remet a les seues inquietuds humanes. En la nostra intervenció ens referirem a algun dels seus llibres.

Juan Manuel Santos és una de les figures polítiques més destacades de l'escenari internacional, amb múltiples reconeixements a les mesures i a les accions impulsades durant la seua trajectòria pública. L'orientació dels mèrits que justifiquen tots aquests guardons i distincions és ben significativa de les grans preocupacions que té: la pau, el canvi climàtic, la pobresa i la desigualtat... Aquí reflecteix el seu compromís infatigable amb el que tots i totes reconeixem com a grans desafiaments del món.

El Nobel de la pau és el més rellevant d'altres diversos premis que ha rebut per la mateixa raó. S'hi sumen diferents guardons per les seues polítiques mediambientals per protegir l'envejable biodiversitat del seu país i per combatre el canvi climàtic. I les seues polítiques de lluita contra la pobresa i la desigualtat l'han fet mereixedor també d'altres distincions. La llista de reconeixements és —creguin-me— immensa.

I després de tota aquesta trajectòria brillant que hem resumit molt, i després d'acumular tantíssims premis i guardons, ens trobem una persona que —deixin-me que els ho digui— confessa que a ell el que el fa veritablement feliç és que l'anomenin *professor Santos*. És en el seu discurs en una cerimònia de graus a la Universitat dels Andes el 2019 quan Juan Manuel Santos explica al rector un episodi viscut a Harvard en el qual li havien preguntat com preferia que li diguessin: Premi Nobel, president..., i que la seua resposta havia estat: «si volen honrar-me i fer-me feliç de veritat, diguin-me *professor Santos*».

I així volem anomenar-lo també nosaltres. Professor Santos. Perquè el fa feliç, perquè a més ho és —ja hem esmentat la seua activitat com a professor visitant en prestigioses universitats—, però també, i sobretot, pel valor dels seus ensenyaments, perquè aquest

doctorat *Honoris Causa* reconeix fonamentalment les seues lliçons, les lliçons de la seua trajectòria i dels valors que l'han anat inspirant i impulsant, la saviesa de les seues anàlisis, de les seues preguntes crítiques i de les seues paraules, la valentia de les seues respostes i la força dels principis que han anat guiant els seus passos i els seus esforços.

En aquestes fites i assoliments de la seua trajectòria biogràfica i política que només hem assenyalat estan ben presents tots aquests ensenyaments.

- El compromís amb els valors de la pau i la concòrdia, entesos no solament com a fins, sinó com a mitjans i condicions necessaris per assolir altres béns comuns que també són fins, i que cerquen i signifiquen progrés col·lectiu i compartit. Volem destacar el valor que el professor Santos dona al triangle pau, equitat i educació, i recordem les reflexions sobre les quals es va articular el Pla nacional de desenvolupament 2014–2018 que va impulsar i que els llegeixo:

La pau, l'equitat i l'educació formen un cercle virtuós. Una societat en pau pot focalitzar els seus esforços en el tancament de bretxes i pot invertir recursos a millorar la cobertura i qualitat del seu sistema educatiu. Una societat equitativa en la qual tots els habitants tenen els mateixos drets i oportunitats permet la convivència pacífica i facilita les condicions de formació en capital humà. Finalment, una societat educada té una força laboral qualificada, que rep els retorns a l'educació a través d'oportunitats de generació d'ingressos i d'ocupació de qualitat, i té ciutadans que resolen els seus conflictes sense recórrer a la violència.

Bé, doncs no solament hi va haver paraules, i val la pena recordar una dada que és un fet: el 2015, sota el seu govern, l'educació es converteix per primera vegada en el sector amb més participació en el pressupost nacional, superant el destinat a defensa. I Colòmbia avançava i prosperava.

- També han nodrit els seus interessos els valors de la cooperació i de la col·laboració, igualment entesos com a instruments per al progrés econòmic i social i per al bé comú. De progrés compartit, de la necessitat d'unir i superar barreres i fronteres ens en parla la fundació de l'Aliança del Pacífic i, per descomptat, la perseverança per aconseguir l'acord dels ODS.
- Darrere de les iniciatives del professor Santos sens dubte hi ha també un altre valor plenament universitari: el valor del diàleg, de l'escolta, el valor de la paraula —davant

de la violència— per confrontar idees, per arribar a acords i resoldre problemes. Si ho pensen, moltes de les fites que aplaudim de la seua trajectòria són acords: els acords de pau, els acords dels ODS... Tots els seus esforços s'han bolcat a arribar a acords. I tots han exigít diàleg, saber escoltar, parlar, cercar i voler entendre's amb altri. I tots han implicat esforços gegantins. I aquí hi ha també una altra lliçó, la que parla sobre el valor de l'esforç, el valor del treball i de la perseverança.

En aquests valors i en aquests esforços que han impulsat el treball del professor Santos es veu reflectida —i també animada— la raó de ser del Campus Iberus, que va nàixer i treballa dia a dia amb la idea central que la cooperació i la col·laboració són fonamentals per al progrés conjunt, per assolir fins que són col·lectius i s'orienten al bé comú, al de les universitats i al de la societat a la qual servim.

Batega en aquests compromisos i en els ensenyaments del professor Santos un profund sentit i sensibilitat humanista d'abast universal. El mateix amb què s'ha dit que va escriure el nostre poeta Blas de Otero aquells coneguts versos que anhelaven reconciliació després de la Guerra Civil i en què es defensava i reclamava la pau i la paraula.

Escribo
en defensa del reino
del hombre y su justicia. Pido la paz
y la palabra.

Pido la paz y la palabra ('Demano la pau i la paraula'). Les propostes de Juan Manuel Santos per al progrés de la humanitat, el desenvolupament econòmic, el compromís amb el medi ambient i la igualtat de tothom, d'homes i dones, estan en multitud de documents i actes governatius, però també es desenvolupen i s'expressen en reflexions i paraules en diversos dels seus llibres, que mostren, com els hem dit a l'inici, la seua talla intel·lectual. Parlo de llibres que contenen valuoses lliçons del professor Santos. No els referirem tots. Hi ha *La Tercera Vía*, que comparteix amb les conegudes propostes de Tony Blair, i que conté pàgines i reflexions precioses de Santos sobre «el bon govern»; *La batalla por la paz*, on narra tot el procés que va culminar en la fi de la guerra amb les FARC i que conté ensenyaments d'abast universal sobre i per a la resolució de conflictes. També el més recent *La batalla contra la pobreza*.

Però volem distingir *Un mensaje optimista para un mundo en crisis*, publicat el 2020, en plena pandèmia de COVID. D'aquest llibre en volem destacar dos aspectes. L'un, que no hem esmentat encara, però que ha tingut i té un lloc primordial en el seu pensament i en la seua actuació, és el reconeixement exprés i contundent que el progrés no és ni s'assoleix sense la igualtat de gènere. I l'altre és el que enfila la concepció mateixa del llibre i en què el professor Santos mostra l'altra cara del que som i fem els professors: no només ensenyar sinó també aprendre, voler saber, voler resoldre problemes, construir coneixement, estudiar i examinar-nos contínuament.

Impressionen en aquest llibre les entrevistes a altres acadèmics i acadèmiques, perquè hi sotmet a revisió les seues polítiques. Les seues preguntes volen saber què es va fer bé, en què es va fallar, com podríem corregir, com podríem millorar, quins reptes tenim al davant, com els podem abordar... i això en les diferents àrees que han focalitzat les seues preocupacions: economia, educació, salut, pobresa, medi ambient, pau. Aquestes preguntes són també precioses lliçons. Hi busca un diàleg productiu amb aquests acadèmics i acadèmiques, en els quals diposita la confiança per aprendre i avançar. Només una de les entrevistes no es fa a un acadèmic. I és la conversa que té amb Rodrigo Londoño, conegut com a Timochenko pels seus correligionaris, el líder de les FARC que va firmar els acords de pau el 2016. En aquesta entrevista Juan Manuel Santos li pregunta també, i entre altres coses, què vam fer malament. No ells, no els guerrillers, sinó ells mateixos, el govern liderat per Juan Manuel Santos. Aquesta pregunta demostra una enorme valentia, una valentia que és molt més necessària per a la pau que no pas per a la guerra. Deia el coronel Aureliano Buendía (o, si ho prefereixen, el genial colombià mestre de la literatura universal que és Gabriel García Márquez) que és molt més difícil acabar una guerra que no pas començar-la. És molt més difícil i també és molt més valent.

En fi, arriba l'hora d'acabar aquesta intervenció, i ho volem fer com hem començat, també amb paraules del nostre nou doctor, ara en el seu discurs del Nobel el 2016, que inclouen una preciosa cita de les paraules finals de l'*Ulisses* de Tennyson:

Potser, avui més que mai, podem atrevir-nos a imaginar un món sense guerra. L'impossible pot ser possible. [...] La clau [...] és ser «ardits d'obrar, cercar, trobar i mai defallir».

ACTE DE DOCTORAT *HONORIS CAUSA*

JUAN MANUEL SANTOS CALDERÓN

Rector Magnífic de la Universitat de Lleida, Dr. Jaume Puy Llorens;
Benvolgudes padrines, Dra. Inés Olaizola, de la Universitat Pública de Navarra; Dra. María Ángeles Rueda, de la Universitat de Saragossa, i Dra. Ángela Atienza López, de la Universitat de La Rioja, i padrí, Dr. Antonio Blanc, de la Universitat de Lleida;
Acadèmics i estudiants de les universitats que integren el Consorci Campus Iberus;
Invitats especials;
Amigues i amics:

Fa menys de quatre mesos, a principis d'octubre de 2024, a Bhutan, un petit regne a la serralada dels Himàlaies, envoltat per les dues nacions més populosos del planeta, totes dues potències nuclears, s'hi celebrà un fòrum que va reunir diversos guanyadors del Premi Nobel —servidor inclòs— amb algunes de les ments més brillants per parlar de consciència, sostenibilitat i innovació.

Bhutan no és una potència econòmica ni militar. Però té molt de què enorgullir-se. És el primer país del món a mesurar la qualitat de vida de la seua gent a través d'un índex de felicitat bruta; va ser pioner, juntament amb Colòmbia, a adoptar l'índex de pobresa multidimensional, i és també el primer país a ser neutre en carboni, és a dir, en què els boscos absorbeixen més diòxid de carboni que el que emeten.

Mentre a Bhutan discutíem la manera de millorar el benestar dels nostres pobles i de respectar, cuidar i preservar la natura i el planeta, durant aquelles mateixes dates —en altres latituds— continuava desenvolupant-se la tragèdia de la guerra de l'home contra l'home.

Només l'1 d'octubre de l'any passat, l'Iran va llançar desenes de míssils contra Israel; les tropes israelianes van fer incursions per terra al Líban; la tragèdia de Gaza sumava més civils, dones i infants assassinats i ferits, i ucraïnesos i russos es mataven en nom de la

sobirania. I a això cal afegir-hi les innombrables agressions i actes violents en diversos països de l'Àfrica, a Haití, a Síria, i en nacions escanyades per les urpes del narcotràfic, com Mèxic i Colòmbia.

Al mateix temps, som testimonis de la democràcia assetjada a Nicaragua i Veneçuela; de les dones sotmeses a l'Afganistan; del floriment del populisme, la intolerància i la xenofòbia en països d'arreu del món, i del dolor de milers de milions d'éssers humans empresonats per la fam i la desesperança.

Quin contrast tan gran! La pau bucòlica de Bhutan, envoltat de muntanyes imponents i curull de temples i monestirs destinats a l'oració i la meditació, enmig d'un món convuls, autodestructiu i dement.

Com és que l'ésser humà pot ser capaç, al mateix temps, d'actes de crueltat i destrucció, i d'actes d'amor, cura i elevació de l'esperit?

Això és el que em preguntava mentre pensava en les paraules que pronunciaria aquí, en rebre aquest doctorat *Honoris Causa* per part de quatre universitats espanyoles —de les comunitats de Catalunya, Navarra, La Rioja i Aragó— que es reuneixen per entregar-me aquesta distinció, cosa que m'omple d'orgull i alegria.

Aquests centres reconeixen en mi l'esforç que vaig fer, com a president de Colòmbia, per assolir un acord de pau amb la guerrilla més gran i antiga del continent americà, després de mig segle d'un conflicte intern armat que ens va deixar més de vuit milions de víctimes i dos-cents vint mil morts.

Va ser un èxit important, per descomptat, que va suposar la desmobilització d'uns tretze mil combatents, l'entrega i destrucció d'ingents quantitats d'armament i municions que es van fondre i es van convertir en monuments artístics, i la recuperació del control de l'Estat sobre zones del territori nacional anteriorment velades.

Malauradament, la cobdícia de les organitzacions criminals i la ceguesa d'alguns dels nostres dirigents, que no han donat prou impuls a la implementació de l'acord de pau, han fet que la violència —que havia descendit a nivells mínims quan vam signar la pau— torni a aflorar i a créixer en diverses zones de Colòmbia.

Ho dic sense amargor, però amb realisme. Si no ens comprometem efectivament amb l'èxit i el manteniment de la pau, els impulsos dementes de destrucció i atac tornen a apoderar-se dels cors.

I ho dic referint-me no només al meu país, sinó al món sencer.

Si no desarmem els esperits, les guerres no cessaran mai.

Si no cultivem —tal com vaig veure-ho a Bhutan— la meditació i la compassió en el nostre interior, el món continuarà a la deriva, amb l'amenaça vigent de l'auto-destrucció si algú comet la temeritat de fer servir les armes nuclears.

Tal com deia Martin Luther King Jr.: «Els qui estimen la pau han d'aprendre a organitzar-se com ho fan aquells qui estimen la guerra».

Avui podria semblar —en veure el panorama global— que els fabricants i els venedors d'armes i material bèl·lic; els que es lucren de negocis il·lícits, com el narcotràfic, la mineria il·legal o el tràfic de persones; els dictadors que s'aferren al poder per ambició, per messianisme o per temor a les represàlies de la justícia; els fanàtics que interpreten els dogmes religiosos en clau d'odi i separació...; que tots ells estan més ben organitzats que els que estimem la pau.

Els organismes multilaterals i la diplomàcia contempen atònits i inoperants com la humanitat camina cap a l'abisme en guerres insensates entre si i contra la natura.

Perquè la pau —i això ho he repetit i ho repetiré sigui on sigui— l'hem de fer no només entre nosaltres, sinó també amb la natura, amb la Mare Terra, a la qual asfixiem amb les nostres activitats extractives i amb el nostre consumisme desmesurat.

Què li passa, a l'home, com a espècie?, m'he anat preguntant aquests anys. Com podem atacar l'altre, sabent que només sembrem més dolor i la llavor de nous atacs que tard o d'hora ens colpejaran?

El dilema no és només un tema de terres, poder o fanatismes. El dilema real és entre la por i l'amor.

La por divideix i l'amor congrega. La por ens fa veure els altres com a diferents i com a atacants potencials, i l'amor ens els fa veure com els nostres germans i com a part mateixa del nostre ésser.

El qui té por ataca. El qui té amor comprèn i abraça.

El qui té por creu en un món d'escassetat, s'aferra a la seua porció de possessions i lluita per elles a mort. El qui estima s'adona que vivim en un regne d'abundància, en què podria haver-hi aliments, casa i benestar per a tothom.

El qui tem colpeja amb els ulls tancats. El qui estima té els ulls oberts per veure l'espurna de llum que hi ha en tot ésser humà, i comprèn que fins i tot el qui odia no fa res més que demanar amor, a través de mitjans inadequats.

Avui, en aquest acte en què se m'ha entregat simbòlicament el llibre de la ciència i la saviesa, cal proclamar que no hi haurà pau als nostres carrers, als nostres camps, ciutats i països, al nostre món, mentre l'ésser humà no busqui i trobi la pau que habita dins seu.

El camí és cap a dins.

Vostès em diran: són unes paraules boniques que ens ressonen al cor, però com podem posar-les en pràctica enmig de la demència violenta i destructora que ens envolta?

La resposta és senzilla: la pau interior no fa soroll ni ostentacions, però és tan efectiva per sembrar la pau a l'exterior com ho és una arma nuclear per destruir la vida.

Cap de nosaltres pot resoldre els conflictes del món, ni tan sols els conflictes de la seua comunitat, sol. Però cada un de nosaltres, si prenem consciència de la nostra participació en el tot, podem fer-hi la nostra part.

Comencem per fer la pau amb nosaltres mateixos, amb les nostres pors, culpes i creences, moltes de les quals inculcades pels nostres avantpassats, que les van rebre dels seus ancestres, en una cadena de rancúnies i venjances que s'ha d'acabar.

Podem començar a dir «prou» als odis heretats, a les afiliacions que exclouen, als nacionalismes que separen, a les ideologies i als fanatismes. I això ja seria un gran inici.

Hem de descobrir —cadascú— quina és la part de la solució que tenim a l'abast i posar-hi fil a l'agulla.

Si soc líder, lideraré per a la pau. Si soc acadèmic, ensenyaré conceptes i exemples de pau. Si soc estudiant, aprendré els camins de la pau. Si soc obrer o pagès, treballaré amb les mans per la pau. Si soc militar, em negaré a empunyar l'arma contra indefensos i a seguir ordres que em violentin la consciència.

Tots podem ser, com pregava tan bellament Francesc d'Assís, *instruments de pau!*

Tots podem ser, des de la nostra esfera d'influència, des de la nostra llar, la nostra escola, el nostre faristol, salvadors del món!

Torno a citar Martin Luther King en dues frases que resumeixen el que he exposat: «La foscor no pot expulsar la foscor, només ho pot fer la llum. L'odi no pot expulsar l'odi, només ho pot fer l'amor».

Vaig ser ministre de Defensa del meu país —en altres llocs en diuen ministre de Guerra— i vaig liderar des del meu càrrec l'ofensiva militar i policial contra els grups armats il·legals i les organitzacions del narcotràfic, amb la qual cosa vaig guanyar l'aplaudiment popular.

Quan vaig arribar a ser president i —sense renunciar a l'ús de la força de l'Estat per reprimir la delinqüència— vaig endegar els diàlegs de pau amb la guerrilla, molts em van titllar de traïdor.

Prefereixo ser traïdor dels que només creuen en la guerra, que traïdor de la meua pròpia consciència.

Avui sento que vaig fer el correcte. Avui proclamo que al diàleg sempre se li ha de donar una oportunitat i que, si deixem d'aferrar-nos al passat i a les seues seqüeles, podem construir un present digne del nostre potencial com a cocreadors de l'univers.

Com cantava John Lennon, hem de «donar una oportunitat a la pau».

Cada porta que tanquem, cada taula de diàleg que es trenca, cada treva que es nega, són més anys o dècades de pobresa, destrucció, dolor i mort.

Potser no tots podem tenir ingerència en les decisions que afecten el destí de la humanitat —jo faig el que puc des de la meua posició d'expresident i Premi Nobel, i en agrupacions que busquen camins d'entesa, com The Elders—, però cadascun de nosaltres sí que pot sumar-hi la seua part per arribar a una massa crítica que es faci valer.

Una massa crítica que digui als dirigents del món que no acceptem més la doble moral de parlar de pau i subministrar els recursos i les armes per a la guerra.

Una massa crítica que digui als instigadors de l'odi que hi ha una manera de viure compartint la terra i les riqueses culturals i econòmiques del planeta, en abundància, i sense excloure'ns els uns dels altres.

Una massa crítica que recordi als líders religiosos enverinats pel fanatisme que el denominador comú de totes les religions és l'amor, i que l'amor no discrimina, ni busca venjança, ni de bon tros coneix el que és l'odi o l'atac, només la compassió i la bondat.

Avui m'han entregat uns guants blancs, que simbolitzen la puresa que han de conservar les meues mans.

El meu desig és que cada líder, cada soldat, cada ésser humà, es tregui els guants ensangonats que durant tants segles hem portat, dels ressentiments que només perpetuen la cadena del dolor, i que ens posem els guants blancs de la puresa d'esperit i intenció.

Com deia Spinoza: «La pau no és l'absència de guerra; és una virtut, un estat de la ment, una disposició a la benevolència, la confiança i la justícia».

Soc un idealista? Pot ser. Un, amb els anys, o es torna idealista o es torna amargat. I jo prefereix el primer.

Però sé que ajuntant els ideals, de dos en dos, de quatre en quatre, de cent en cent, de mil en mil, assentarem els fonaments d'una nova humanitat.

Torno a citar Lennon: «Podran dir que soc un somniador, però no soc l'únic».

Benvolguts amics del Consorci Campus Iberus:

Els agraeixo de tot cor aquesta distinció que avui m'atorguen i accepto emocionat aquest doctorat honorífic que em fa, a partir d'ara, membre privilegiat de la seua gran comunitat acadèmica.

Portaré aquest honor amb mi com un recordatori que cap esforç per la pau, al meu país o al món, serà un esforç perdut.

Som part d'una mateixa família humana —que no es divideix per les races, les religions, les opinions polítiques, les preferències sexuals..., sinó que, tot el contrari, s'enriqueix en la seua diversitat— i hem d'actuar com a família: de vegades ens abracem i ens estimem i d'altres discutim i ens distanciem, però mai empunyariem una arma l'un contra l'altre.

Perquè sabem que som criatures que compartim el mateix fang i la mateixa espurna divina, i que el mal que fem a l'altre ens el fem a nosaltres mateixos.

Si recordem això, si tan sols ens gravéssim a la consciència que som un i que ens reflexim en la resta, si ens convertim en la mostra de la compassió i de l'amor, si apostem pel diàleg en comptes de fer-ho per la confrontació, llavors estarem fent la nostra part.

No se'ns demana més. Però tampoc se'ns demana menys.

Moltes gràcies.

DISCURS DE CLOENDA

MGFC. SR. JAUME PUY LLORENS

En nom dels rectors i la rectora de Campus Iberus, és a dir, de les universitats de Saragossa, Pública de Navarra, La Rioja i Lleida, em plau adreçar-los unes paraules. En realitat, moltes de les coses que els diré les he manllevat dels escrits del professor Santos, a qui hem lliurat les credencials que l'acrediten com a doctor *Honoris Causa* pels seus mèrits, descrits a la *laudatio*, que podríem resumir en el coratge amb què ha lliurat la batalla per la pau.

Tot i que aquestes paraules, *batalla* i *pau*, poden semblar antagòniques, juxtaposades, tenen tot el sentit, atès que la pau no és un regal, no és un fruit que sorgeix espontàniament, sinó que es guanya amb una feina pacient, perseverant i intel·ligent, amb una voluntat d'entendre les necessitats alienes abans que les pròpies, de tractar amb respecte les nostres diferències sense deixar passar inadvertits els nostres interessos comuns per assolir la reconciliació, l'harmonia de les persones amb elles mateixes, amb la societat i la natura.

La pau no és només l'absència de conflictes, sinó una manera de solucionar problemes, un valor fonamental en la vida de les persones, de les famílies i dels pobles, una condició indispensable per al desenvolupament i, malgrat que aquells que la gaudeixen quotidianament potser no la valorin en la seva justa mesura, té tant de valor que justifica que ens enfoquem en allò que ens uneix i no en allò que ens divideix, fins i tot amb qui tenim diferències més grans. Com reconeix el nostre *Honoris Causa*, la pau no s'assoleix per imposició, sinó mitjançant acords amb els "adversaris" que cal negociar, complir i mantenir.

La trajectòria de Juan Manuel Santos dona fe del caràcter holístic amb què ell entén la pau, i que abraça justícia, benestar, drets humans, economia, llibertats democràtiques, reducció de la pobresa i les desigualtats, i equitat o defensa del medi ambient, i que en

realitat no totes són dimensions aïllades, sinó interrelacionades, i constitueixen condicions necessàries perquè la pau perduri.

Com ens ha indicat en les seves paraules, la pau descansa en el reconeixement que tots compartim aquest petit planeta, que ens ha vingut prestat de les generacions venidores, i a qui hem de retornar-lo sense hipotecar el seu futur. Aquest és el principi de consciència de "família humana", un principi lamentablement absent a la Carta de les Nacions Unides que ens obliga a organitzar-nos en tant que espècie humana per defensar una societat que progressi sosteniblement.

El millor antídoto per a la pau és l'educació. Mayor Zaragoza, que ens va deixar el mes de desembre passat, deia que "educar és aprendre a estar a la vida." Valors com justícia, democràcia, solidaritat, tolerància, convivència, respecte, cooperació, diversitat i equitat són, sens dubte, els que fan que siguem a la vida. Educar en valors és una necessitat de qualsevol institució educativa si, a més de liderar els canvis tecnològics, vol liderar també la transformació cap a societats més cultes, inclusives, justes i tolerants, i, en particular, desmitificar la dicotomia vencedor-vençut.

Aquest és el cas que ens ocupa. Permeteu-me, com a anècdota, recordar que en la signatura dels acords de pau amb les FARC Santos va regalar a Timoixenko un bolígraf, un bolígraf fet a partir d'una bala amb la inscripció següent: "Les bales van escriure el nostre passat, l'educació escriurà el nostre futur." I és que si realment vols la pau, has de preparar la paraula.

No és, doncs, estrany que les nostres universitats, compromeses amb el desenvolupament integral de les persones i el benestar dels territoris, s'honorin de tenir al nostre claustre de doctors persones que han destacat per la seva lluita per la pau, perquè les paraules i els arguments sustentats en el coneixement científic són les armes dels universitaris. Les universitats són àgores per debatre i promoure solucions als nostres reptes a partir de la ciència, i no conec una defensa millor dels nostres valors que la que s'esdevé de la paraula. És per això que volem agrair al professor Juan Manuel Santos la seva voluntat d'acceptar aquest doctorat per fer-nos avançar en el nostre compromís amb la pau.

De feina per fer, no ens en falta. Es diu que al món hi ha més de 50 conflictes armats. Mai n'hi ha hagut tants, i això indica l'actualitat i la necessitat d'aquest *Honoris Causa*. El més mediàtic, el d'Israel-Palestina a Gaza, ja ha causat la mort de més de 45.000 persones. En el més proper, el d'Ucraïna, les xifres són confuses, però el Pentàgon refereix més de 100.000 soldats morts en cada un dels bàndols i 6 milions d'ucraïnesos desplaçats, la majoria dones i nens. En altres, silenciats, les xifres són fins i tot més esglaiadores.

Operacions especials, com la duta a terme contra Hezbollah al Líban amb les explosions dels cercapersones i els aparells de comunicació, posen en evidència fins a quin punt la guerra involucra tecnologies sofisticades i operacions a la frontera del coneixement. Massa vegades el món ha anat contra el progrés, però hem de ser responsables i compromesos amb l'ús que es fa dels avenços científics. No seran les grans empreses tecnològiques les que ens alertin dels perills per a la nostra intimitat, la nostra independència o la nostra democràcia derivats del tsunami de la tecnologia.

El procés de pau de Colòmbia va dissenyar un marc sòlid amb el qual ens podem apropar a aquests conflictes. La pressió internacional, el treball amb els territoris de la zona o la desigualtat de forces són factors necessaris per convèncer que no hi haurà un vencedor absolut i que l'acord és l'única solució, però del procés de pau de Colòmbia vull destacar la promoció de la idea que aniquilar l'enemic no es correspon amb l'honor militar, perquè és renunciar a veure en el contrari un altre ésser humà. "Per ventura no destrueixo els meus enemics quan els faig els meus amics?", deia Abraham Lincoln. També vull destacar la idea que les víctimes volen la justícia, volen la veritat, però per sobre de tot volen que no hi hagi més víctimes. La història és plena d'exemples. El presoner Mandela surt de la presó i en lloc de venjar-se impulsa un procés de reconciliació nacional a Sud-àfrica.

I, malgrat que sembli fàcil quan Santos ho explica, les dificultats aguaiten fins i tot en el moment més inoportú. Els acords amb les FARC van costar més de sis anys i, una vegada signats, es van sotmetre a referèndum. Un pas que havia de ser una passejada victoriosa es va transformar en una crisi aguda en ser rebutjat l'acord en el referèndum. "El que importa no són les vegades que caiguis, sinó les que t'aixequis", deia Mayor Zaragoza. O en paraules del gran esportista Michael Jordan, "he fracassat una vegada i una altra a la meva vida, i per això he tingut èxit". Santos, com ells, no va desesperar.

Contràriament, cada moment de dificultat és una oportunitat per apropar-nos a la millor versió de nosaltres mateixos. Es van negociar i es van firmar uns nous acords, i és així que es van desmobilitzar més de 120.000 guerrillers, la guerrilla més antiga del món.

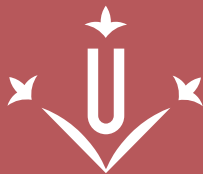
Parafraçant la cançó, aquesta és la història d'un amor a un poble, a un país com no n'hi ha cap d'igual que em va fer entendre tot el bé, tot el mal, que aporta llum a la meua vida i que hem sentit en aquest acte.

Campus Iberus és un consorci de quatre universitats de quatre comunitats diferents que fa de la col·laboració, bandera, un consorci que entén que la internacionalització és fonamental en un món globalitzat per contribuir a la formació de professionals preparats per afrontar els reptes globals i que se sent especialment vinculat a aquest *Honoris Causa*. Gràcies a l'esforç de moltes persones, però també a l'impuls del nostre *honoris*, les universitats colombianes són actualment uns socis dinàmics que busquen generar un impacte positiu en el seu entorn mitjançant una formació acadèmica de qualitat, a l'hora que miren de fomentar la solidaritat, el diàleg i el desenvolupament social. Junts podem construir un món millor per a tothom.

Així doncs, en reconeixement per les seves destacades contribucions com a home d'estat, promotor de la pau i del progrés, lluitador contra la pobresa, impulsor de la sostenibilitat ambiental i dels llaços d'amistat i cooperació que uneixen Espanya i Colòmbia en els camps de l'educació superior i la investigació, és un honor per a Campus Iberus haver atorgat a Juan Manuel Santos el títol de doctor *Honoris Causa*.

Serveixi aquest acte per destacar el seu lideratge i assenyalar-lo com a referència a imitar, com el mirall en el qual reflectir-nos per no caure en el desànim i fer possible el que és possible, encara que sigui difícil. Cadascú de nosaltres té el poder de generar un canvi positiu al nostre entorn i buscar l'excel·lència i fomentat la solidaritat, el diàleg i la comprensió mútua. Junts podem construir un món millor per a tothom.

Estic convençut que hi ha llum al final del túnel.

Universitat de Lleida